

Е.Д. Чакенов¹ М.К. Канагатов²

*¹ М.Тынышбаев атындағы Қазақ Көлік және коммуникациялар академиясы,
«ҚТ және ӘГП» кафедрасының ассоц. профессоры, философия ғылымдарының кандидаты
² М.Тынышбаев атындағы Қазақ Көлік және коммуникациялар академиясы,
«ҚТ және ӘГП» кафедрасының сениор-лекторы, мәдениеттану магистрі
Алматы қ., Қазақстан*

ЖАҢАРУ ИДЕОЛОГИЯСЫ ЖӘНЕ ЗАМАНАУИ ӘЛЕМ

Аңдатпа

Бұл мақала біздің экономикамыздың даму үдерісіне, оны жаңғыртуға арналған. Экономикалық өсуді жылдамдату бойынша кезекті міндет қойылып отыр, бірақ айтарлықтай ілгерілеушілік байқалмайды, авторлар біздің қоғамымыздың рухы мен мәдениетіне сәйкес келмейтін идеологиялық базаның сәйкес келмеуі себептерін түсіндіруге тырысады және айқындаушы фактор ретінде қарастырады.

Кілт сөздер: жаңғыру, мәдениет, ұлттық рух, менталитет, Экономика, жеке меншік

Shakenov E. D¹ Kanagatov M.K²

*¹candidate of philosophy, Professor of Assoc of the Department of "KH and SYD" of the Kazakh Academy of transport and communications after M. Tynyshpaev
²master of culturology, senior lecturer of the Department of "KH and SGP" of the Kazakh Academy of transport and communications after M. Tynyshpaev
Almaty, Kazakhstan*

IDEOLOGY OF MODERNIZATION AND THE MODERN WORLD

Abstract

This article is devoted to the process of development of our economy and its modernization. The next task is to accelerate economic growth, but for some reason there is no tangible progress. the Authors try to understand the reason and believe that the main factor is the discrepancy of the ideological base, which does not correspond to the spirit and culture of our society.

Key words: modernization, culture, national spirit, mentality, economy, private property.

Е.Д. Чакенов¹ М.К. Канагатов²

*¹кандидат философских наук, доцент кафедры "ИК и СГД"
Казахской академии транспорта и коммуникаций. М. Тынышпаева
²магистр культурологии, сениор-лектор кафедры «ИК и СГД»
Казахской академии транспорта и коммуникаций им. М. Тынышпаева
г. Алматы, Казахстан*

ИДЕОЛОГИЯ МОДЕРНИЗАЦИИ И СОВРЕМЕННЫЙ МИР

Аннотация

Данная статья посвящена процессу развития нашей экономики ее модернизации. Ставится очередная задача по ускорению экономического роста, но почему-то осязаемого прогресса не наблюдается, Авторы пытаются понять, в чем причина и считают, что определяющим является несоответствие идеологической базы, которая не соответствует духу и культуре нашего общества.

Ключевые слова: модернизация, культура, национальный дух, менталитет, экономика, частная собственность.

Әлеуметтік-экономикалық жаңару – Қазақстанның дамуының басты бағыты болып табылады. Осы уақытқа дейінгі Қазақстан Республикасының Тұңғыш президентінің жолдауларының дені осы бағыттағы мемлекеттің стратегиялық саясаты мен реформалық өзгерістерін қамтамасыз етіп келді, яғни «жаңару» үдерісі біздің еліміздегі ең танымал ұстаным болып саналады. Елбасының жолдауы, мемлекетіміздің басты ұстанымы мен даңғыл жолы болып табылғандықтан оған барлығымыздың байыпты қарауымыздың керектігі айтпаса да түсінікті. Кез-келген экономикалық реформа немесе жаңару оған сәкестенген идеологиялық қамтамасыз ететін ұстанымдарсыз жүзеге асуы мүмкін емес: Рузвельттің жаңа бағдары; тәуелсіздік алғаннан кейінгі Қазақстанның стратегиясы «Қазақстан - 2030». Экономикалық қатынастар жүйесін толықтай жаңарту, қоғамның тек қана материалдық өміріне ғана әсер етіп қоймай, сонымен қатар, идеология, мораль, бүтіндей алғандағы адамдардың дүниетанымына түбегейлі өзгерістер әкелуі ықтимал. Тарихтың сындарлы сәтінде қоғамда үстемдік құрған, бұрынғы саяси және экономикалық қатынастарға бейімделген, олардың идеологиялық тірегі бола білген көптеген идеялық құндылықтар терең дағдарысты бастан кешіріп, кейбірі мүлдем құрдымға кеткенін өткенімізден бағамдай аламыз.

Соңғы отыз жылдың тарихы Қазақстан үшін жаңа заман – заманауи жеке мемлекетін құру дәуірі болып табылады. Осыған сәйкес, өзінің құндылықтарын, материалдық, қоғамдық-саяси, адамгершіліктік жүйесін, яғни өзінің дүниетанымын, өзінің идеологиясын қалыптастыру міндеті тұр. Бірақ бұның барлығы жоқ жерден жасалатын немесе адамзаттың қалыптастырған дүниелерінен бас тарта отырып, жаңасын қалыптастырады деген сөз емес. Ол елдің мүдделеріне қайшы келіп қана қоймай, мүлдем мүмкін еместікті көрсетеді. Дегенмен, жаңа нәрсені дүниеге келтірмес бұрын, алдымен өткеннің бітім-болмысын түгендеп барып қана, жаңаша бастаманың сипатын қалыптастыра аламыз. Осылайша, қоғамның дамуындағы идеялық сабақтастық ерекше дәлелдеуді талап етпейтін факт болып табылады. Қандай ой жүйесі, көзқарастар мен тұжырымдамалардың аталмыш қоғам мен дәуірдің идеологиясына айналатыны ол басқа мәселе. Бастысы, қоғамның өзін өзі танып-білуге ұмтылған идеялар мен ұстанымдар туралы ойлау маңыздырақ болуда. Бұл біріншіден, ал екіншіден, адамзат үшін басты құндылықтардың біріне айналған өзінің бітім болмысының ақиқаттығын айқындап алу керек.

Бүгінгі таңда біз, өз тарихымыздағы маңызды кезеңді бастан кешірудеміз. Бұл кезеңнің күрделілігі, тек экономикалық жағдайға байланысты емес, қоғамның даму болашағымен ұштасқан идеялық хаос және адамгершілік дағдарыспен тікелей байланыста болып отыр. Қазіргі таңда көптеген адамдар, болашағымыздың қандай болатындығы туралы, алда бізді не күтіп тұрғандығы туралы оймен басқатырып отырғандығы шындық. Біз жоғарыдан қандай да бір күштердің үміт берген өзгерістеріне сенім қалыптастырып үйренгенімізбен, ішкі жан дүниемізде тарихи бағдарымызды жоғалтып, беймәлім тұңғыққа бара жатқанымызды сезінеміз.

Бұдан шығар жол бар ма, әрине тығырықтан шығармайтын жол болмайды, сол үшін де ең алдымен елмен халықтың ішінде не болып жатқанын айқындап, толық түсіну, қазіргі өмірдің философиясын, қандай идеялар қазіргі адамдарды басқаратынын білу керек. Бұл жерде өзара әсер ететін ұстанымдар бар: өмірдің ағымы адамдардың өмірлік ұстанымдарын анықтаса, керісінше жағдайда, көбінесе идеялар көп жағдайда өмір сүрудің тұрмыстық деңгейін айқындайды. Ғасырлар бойы қалыптасқан бұл заңдылықты біз айналып өте алмаймыз, адамдарды идеялар біріктірсе, материалдық қатынастар аразамызға жік салатыны белгілі.

Бүгінгі таңдағы тұжырымдалып отырған идеология басты деңгейде бір мәселеге – жаңа экономикалық серпіліс – жаңаруға негізделіп құрылған, осы уақытқа дейінгі Елбасымыздың жолдауларындағыдай «экономикалық жетістік пен қоғамдық игіліктерді қамтамасыз етудің тиімді тепе теңдігін табуы өмірлік маңыздылыққа ие» [1.] деген көзқарасқа жұмылдырылған.

«1994 жылы ішкі жалпы өнім жан басына шаққанда 700 доллар болса, 2013 жылдың 1 қаңтарында ол 13 есеге артып, 12 мың долларға жеткен, Әлемдік тәжірибе көрсетіп отырғандай 20 жылдың ішінде тәуелсіздік жылдары ешқандай мемлекет мұндай жетістікке жеткен емес» [2.]. Бірақ бұл идеялар материалдық күш болып табылмайды және табыла да алмайды, тек мүлдем басқа қатынастарға құрылған адамдардың сұранысына берілген жауап ретіндегі идеологиялық өңдеуші болып табылады.

Қандай да бір жетектеуші принципсіз саясат дегеніміз билікке ашық талас алаңына айналатыны мәлім. Өзіне және халыққа арналған екіұдайы ақиқат соңғы нәтижесінде адамгершілік азғындалуға, қылмыс әлемінің өркендеуіне, жемқорлықтың кең етек алуына және болашақ ұрпақтың құрдымға кетуіне әкелуі мүмкін. Осы аталғандардың тарап-жайылуы адамгершіліктің ерекше құлазыған кезеңіне тап болуы кездейсоқтықтан болмағаны айқын. Ертеңгі күнге деген үміт алдындағы сенімсіздік пен қорқыныш азапқа толы болғанымен, егер біз жанға

тыныштық беретін жалғансыз өмір сүргіміз келсе оның сақталуы маңызды. Өмірдің ағыны қойған сұрақтарды ұмытып, оларға толық қанды жауапты таптық деуіміздің екеуі де жақсылықтың бастауы болып табылмайды.

Нәтижесінде саясатта да экономикадағы сияқты алғашқы уақытта өткеннің рухани-идеялық құлдығынан босанудың көрінісі болып көрінетін, ал шын мәнінде тұлғаның әлеуметтік ахуалына кесірін тигізетін терең субъективтілік көрініс табуда. Жүзеге асырылып отырған саясат адамдар туралы қоғамның мүшесі ретінде емес, мемлекет үшін кіріс көзі болып табылатын қайнар-көз ретінде қарайтын субъективті ойлау әдісімен тығыз байланыста. Ол адамдарды жұмыс істеуге шақырады, бірақ тасталған ұран өзінің орнына жеткенде нәтижесі барлығымызды қуанта бермейді.

Дараланған субъективизмнің түрлерінің нәтижесінен әртүрлі реакциялар көрініс тапты. Біріншіден, жеке тұлға мен мемлекет арасындағы сәйкес кеңістікті қалыптастыруға тырысқан «ымыралық» Ата заңның қалыптасуы. Екіншіден, президенттің алдындағы табынушылық дәстүрін қалыптастырды. Әлеуметтік жұмылдырулар қажеттілік болып табылатындықтан, адамзат ешқашан да тек ақылды басшылыққа алып жетістіктерге қол жеткізбеген, сол себептен де әлеуметтік тұрақтылық пен бірліктің кепілі тек президент қана бола алады.

Конституцияда жеке адамның бостандығын ынталандыратын идеялық өзек жоқ болғандықтан, біріншісінде де, екіншісінде де оң нәтиже бере алмайды. Бұл өз кезегінде рухсыз тән іспетті, тұрақтылық пен тұтастық біреудің кепілдігіне емес, халықтың тамырымен байланысты демократиялық, адамгершілік және сайып келгенде белгілі бір экономикалық базиске негізделген құқықтық принциптерге негізделуі тиіс.

Әрбір қоғам екі қарама-қарсы қауіп-қатерлерге толы: бір жағынан, тым қатал тәртіп пен өткен идеялық догмаларға құрмет көрсету, ал екінші жағынан жеке тұлға мен жеке еркіндіктің өсуі салдарынан шетелдік «ықпалға» ұшырау мен басыбайлық қауіпі. Көріп отырғанымыздай, таңдау бар. Алайда, әлемдік өркениеттердің өзі бірте-бірте әлсірейтін және белгілі бір сатыда тамаша кемеңгерлік дәуіріне әкелетін қатыгез және ырымшыл идеялық жүйелерден басталатынын атап өтсек, оның өмір сүру барысында ескі дәстүрдің игілігі сақталады, ал осы дәстүрдің бұзылуына байланысты жамандық өз дамуына ие бола алған жоқ. Бірақ зұлымдық бастау алған сәтте ол анархияға әкеліп соқтырады, оның салдары идеологиялық догмалардың жаңа жүйесімен қорғалатын жаңа синтезді тудыратын жаңа тирания болады. Осы шеңберден шығу қандай? Саяси жүйені құру, оның мәнісінде әлеуметтік тәртіпті нығайту жатыр, ол иррационалды догмаларға негізделе алмайды және қоғамды сақтау үшін қажет болатындықтан үлкен шектеуді енгізбестен тұрақтылықты қамтамасыз етеді. Қоғамның барлық әлеуметтік топтары үшін қолайлы мемлекеттік идеология негізінде қалыптасқан ұлттық идея – ол іскерлік практикалық идея болып табылады. Жеке бастың және әрбір қоға мүшесінің мүлкін қорғау және мүліктің қауіпсіздігі үшін адамдар тек өзіне ғана бағынып, дәл бұрынғы тәрізді өзінің еркіндігін сақтай білуі керек.

Философтар әрдайым тарихтың басты қозғаушысы идеялары адамдарды ынталандыру яғни еркіндік және басқа гуманистік құндылықтар қағидатының айналасында шоғырланған идеалды дәлелдемелер болып табылады деген ой өрбіткен болатын [3. 57 б.]. Бұл ретте олар гуманистік қағидаттарды жай ғана қозғап қана қоймай, осы қағидаттарды іске асыру, іске асыру жолында туындайтын қайшылықтар мен қиындықтарды талдауға тырысты. Қазіргі замандастардың үрейленуіне, қайғысына жауап беру – оларды түсіндіру және жаңа идеяларды ұсыну мақсатында олармен бірге өмір сүріп, жаңаша ой бағдарларын ұсына білді. Идеялар – шығармашылық игеру барысында қолдану мүмкін болатын адам ойының өнертабыстары. оларды шығармашылық игеру, адам болмысын қайта құрудың конструктивтік элементтері ретінде пайдалану жағдайында, жаңа идеялармен толықтыру жағдайында ғана табысты қолдануға болатын, онсыз адам жатақханасының бірде-бір түбегейлі жаңартылып отыратын нысаны.

Қоғамда біріктіруші идеялар шешуші рөл атқара алады және атқаруға тиіс. Біз экономиканың қоғам өміріндегі жетекші рөлін жоққа шығармаймыз. Сол себептен де, экономикалық реформалардан басқа ештеңе көргіміздің келмегені жағдайымызды мүшкіл етеді. Демек, синтетикалық тәсіл және оның идеологиялық пайымдалуы қажет. Идеология – бұл қоғамның рухани өмірінің квинтэссенциясы (мәні), ол өткен ұрпақтың тәжірибесін өзіне жинақтап, қоғамдық проблемалардың қазіргі заманғы пайымын, сондай-ақ елдің қоғамдық және мемлекеттік дамуының келешегін қамтиды. Идеология қоғамның (таптың, ұлттың) өзін-өзі тануы, оның теориялық рефлексиясы, оның өзегі қандай да бір ұлттық идея болып табылады. Көп өлшемді рухани құбылыс бола отырып, ол қоғамды алға қойған мақсаттарға қол жеткізу үшін қоғамның

барлық күштерін шоғырландырып, елді даму жолына шығаратын жалғыз материалдық күш болып, қоғам өмірінің түрлі салаларында өзін іске асырады [4. 12–27 бб.].

Кез келген қоғамның тұтастығы мен даму серпінін қамтамасыз ететін идеологиялық өзара іс-қимылдың үш деңгейі туралы айтуға болады. Біздің жағдайымызға қатысты, бірінші идеологиялық деңгей Қазақстанның тарихи даму жолына қатысты; екінші деңгей - немесе аспект – бұл экономикалық негіз туралы мәселе, атап айтқанда, меншік туралы (экономикалық реформаның мәні туралы) және үшіншісі - саяси биліктің нысаны туралы мәселе. Идеологиялық аспектілерді талдау тәртібі, әрине, салыстырмалы; ол қатаң бола алмайды, өйткені қоғамда саяси өмірдің түрлі жақтары мен оның идеология саласындағы көрінісі арасында қатаң бір мағыналы тәуелділік жоқ.

Сонымен, ұғынуға жататын алғашқы және маңыздысы, бұл, әрине, мемлекеттің одан әрі даму жолының мәселесі. Яғни, Қазақстанның одан әрі болашағы қандай?, қайда барамыз немесе қайда барғымыз келеді деген сұраққа жауап беру.

Кез-келген мемлекет, егер ол тарихи дамуға қол жеткізгісі келсе, ең алдымен өзінің ұлттық-мемлекеттік айқындылығын сақтауға басты назар аударуы керек. Өйткені бұл өте маңызды алғышарт болып табылады. Өйткені, кез келген нақты қоғамның, соның ішінде біздің қоғамның өміршеңдігі оның қазіргі заманғы әлемге қосылуымен ғана (бұл оның тарихының бір жағы ғана) анықталады, бірақ өзін ерекше, өзіндік, тұрақты және барлық басқа әлеммен араласпайтын құндылығын сақтап қалу мәселесін тоқтата алмауы керек.

Президент біздің мемлекеттілігіміздің қалыптасу кезеңінде, әлемдік тәжірибені ескере отырып, ұлттық ерекшеліктер мен халықтың менталитетін ұштастыра отырып, дамудың ерекше жолының келешегін алға қойды. Тұтас әлеуметтік мүше ретінде кез келген нақты қоғам тарихи бірегейлігі мен қайталанбастыққа ие. Өйткені, бұл оның табиғи болмысының және оның даму болашағының неғұрлым терең негізі болып табылады. Халық рухында, оның мәдениетінде, тілінде, дәстүрлерінде, мемлекеттілігінде, экономикалық өмірінде терең тамыры бар өзіндік болмысты жоғалтқан қоғам өзінің дербестігін жойып, қазіргі әлемде елеулі рөл атқармайды. Басқа елдердің (олардың өз тарихы бар) тәжірибесін алар болсақ, көр-соқыр болған қоғам құру құрдымға алып келетінін түсіну қажет. Нәтижесінде, қандай да бір бағыныштылыққа негізделген, дербестігінен айырылған қоғам қалыптастырамыз (кем дегенде). Мұндай қоғамның қандай да бір маңызды болашағы жоқ екені түсінікті.

Көтеріліп отырған мәселе Қазақстанды дамытудың ерекше жолы туралы болып отыр, бірақ жоғарыдан берілген таңдаудың жалғыз ғана нұсқасы емес бұл. Біз экономикада, мемлекеттілікті дамытудың оңтайлы нұсқасын әзірге білмейміз, сондықтан бұрынғысынша тарихтың жалғыз даму жолының (батыс) ағымына айналдыруға тырысамыз. Сол дилемма Ресей алдында тұр. Қазақстан мысалында, біз жалғыз шынайы тарихи жол жоқ екеніне көп көз жеткіземіз. Бұл миф, елес. Кез келген нақты қоғамның тарихы көпмақсатты. Сондықтан, экономикалық реформаларға қатысты бір таза күйдегі алға жылжу туралы айту – бұл, жұмсақ айтқанда, жаңылысу. Жалпыұлттық, топтастырушы идея тұрғысынан қоғам қозғалысының бағыты болып табылмайды, бұл қаншалықты парадоксалды болса да, (кейде олар: алға немесе артқа дейді), қоғамдық өмірдің жан-жақты өсімін молайту жағдайларын қамтамасыз ету болуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда қоғамның өмірін жақсырақ ететін, уақыттың кез келген тарихи бөлігінде жалғыз дұрыс бағыт. Басқа критерий жоқ.

Бұл жай ғана эмпирикалық тұжырым емес, қоғамдық болмыстың мәнін, оның өзгеру ерекшеліктерін белгілі бір түсінумен байланысты философиялық тұжырымдама, дамудың көпмәдениеттілігі әлеуметтік болмыстың маңызды сипатын құрайды. Сондықтан Чили, Бразилиялық, Үнді, Оңтүстік Африка және басқа да экономикалық серпіліс нұсқалары бар. Ал Қазақстан бастапқы кезеңде «Орта Азиялық барысқа» айналу туралы – амбициялық жобаларды қойса да, Батыстық үлгіге көшті, бірақ белгілі бір ұйымдасқан күш дұрыс жолдан бұрды немесе даму барысында өз жолынан тайқып кетті (біреуге бұл тиімді емес). Дүниетанымның әртүрлі түрлері осы идеяға келіп, оны өзінше талқылады.

Билік алдында қиын дилемма тұр: біріншісі, бір уақытта, осы биліктің оппозициясы болатын ескі өндірістік күштерге сүйену, екінші жағынан, ол мемлекеттің материалдық негізі болып табылатындықтан, онсыз өмір сүру мүмкін емес. Мұндай дилемма алдында биліктің қорқынышы жаңа күштің өндіргіш емес, қылмыстық немесе сыртқы қатерлердің өсуіне әкелуі мүмкін. Сонда экономика дамыған елдердің табиғи шаруашылығына немесе шикізат қосалқысына дейін төмендеу қаупі бар. Алайда, егер оны осылай деп атауға болатын болса, бірде-бір реформа қоғамның құрылған өндіргіш күштерінің бұзылуы (революциялардың алдын алу) жолымен жүзеге

асырыла алмайды. Мысалы, біздің жүз жылдықтың 20-30 жылдарында капиталистік әлемді қамтыған экономикалық дағдарыс кезеңінде буржуазиялық реформалар жүзеге аса алды. Әсіресе, Қытайда экономикалық даму бағытының сабақтастығы сақталатын реформалар жүргізілуде. Қытайлықтар үшін реформалар – бұл өзіндік мақсат емес, елдің экономикалық және саяси дамуындағы тұтас дәуір. Осы тұрғыда Ден Сяо Пин айтқан «біз қоғамдық кеме аударылып қалмау үшін жүз жыл бойы реформалар жүргіземіз» деген сөздері түсінікті болады.

Қазақстанның дамуының өзіндік жолын негіздеп, айқын фактілерге сүйену қажет. Қазақстан – еуропалық ел емес, тіпті Жапония да, Сингапур да, Малайзия да. Оның Еуразия құрлығындағы географиялық, геосаяси жағдайы, сондай-ақ республиканы мекендейтін халықтардың ұлттық ерекшеліктері, менталитеті, дәстүрлері, мәдениеті Кеңес кезеңінде біршама дәрежеде қалыптасқан экономикалық дамудың ерекше моделінің тиісті болуы туралы айтуға мүмкіндік береді. Айтпақшы, 1991 жылы республика бұрынғы социализм дәстүрінен және капиталистік қарым-қатынастардан ерекшеленетін экономикалық реформалардың ерекше жолын таңдайтынына сенім болды (президент бұл туралы бірнеше рет айтқан). Ерекше жол туралы Тезис «Қазақстан – 2030» Стратегиясында да көрініс тапты [5.]. Біздің экономикалық серпілісіміздің тотемі барс болып таңдалды. Жас, мықты ақылды аң, біздің экономикалық жетістігіміздің ырғағына төтеп бере алмай қайда кеткені белгісіз, мүмкін Қытайға кеткен де шығар, қалай дегенмен де біз үшін жүзеге аспаған үміттің символы болып қала береді.

Бізде бүгінгі таңда не бар? Отандық өндірісі дамымаған нарық. Және бұл шындыққа айналуда. Нарық (базар) бар, ал өндіріс жоқ болуы парадоксалды емес пе. Ф. Энгельс капитализм жер астындағы өндіріс күштерінің үлкен дамуын тудыратынын атап өткен болатын [6, 4 б.]. Осылайша, Қазақстанда қандай да бір капиталистік қатынастар туралы айтуға тура келмейді. Сонымен бізде не бар? 1991 жылы президент өзінің идеяларын шындыққа айналдыра отырып, социализмнен да, капитализмнен да ерекшеленетін экономикалық реформалардың ерекше жолы туралы айтқан еді.

Көптеген адамдар қалғандарына қарағанда маңызды болуы мүмкін өте маңызды факторды ұмытпайды, бұл капитализм рухы туралы мәселе. «Протестанттық этика және капитализм рухы» еңбегінде, әрине, егер оны объективті деп санаса, М. Вебер өзінің этикасымен протестантизм батыстағы капитализм дамуының идеологиялық негізі болғанын жазды [7.]. Және біздің талпыныстарымыз, Ресей сияқты, діни идентификация тұрғысынан да күрделене түседі. Ресей православиелік, Қазақстан көп жағдайда Ислам адамгершілік құндылықтарына ие болуға тырысады және осы жерден тағы да дилемма басталады, бір ерекшелігі діни таңдау. Еуропалық Одақтың толыққанды мүшесі болу үшін бізге әлі кеш емес, оның үстіне біздің тұрақтылығымызға түрлі экстремистік, радикалды ислам ағымдарынан тұрақты қауіп төніп тұр, христиандықты (ар-ождан мәселесі әлі де бар) Ватиканның ежелден келе жатқан тілегін қабылдаймыз, әйтпесе біз нағыз Батыстың рухы бойынша ешқашан бола алмаймыз. Екі қоянды бірден өлтіреміз: жаңғырту жүреді, Еуропалық Одақтың толыққанды мүшесі бола аламыз және ең бастысы Батыс – Шығыс өркениеттері қақтығысын болдырмаймыз. Оның үстіне, көптеген шенеуніктер заңмен және ар-ожданмен емес, кейбірі батысқа қарай жүгіреді, шамасы, олар біздің диаспоралардың өкілі бол тұра, рухымен оларға жақынырақ. Сондықтан да бізде реформалар да, Батыс моделінің мәнеріне жаңғырту да объективті түрде атқарылмайды. Осыдан, ХХ ғасырдың 17 және 90 жылдары ресейліктер сияқты, бүгінгі күні қазақстандықтар либералды батыс құндылықтарын рухани құндылық ретінде қабылдамайды.

Сонымен, біз қоғамдық-экономикалық бағдардың өзіндік ерекше түріне ие бола аламыз немесе мүлдем құаралақан қаламыз. Егер ол шын мәнінде егемен мемлекет ретінде тарихи болшақ қалыптастырғымыз келсе, Өзінді таны – Қазақстан ұстанатын басты идеологиялық өсиет ұстаным болуы керек.

Біз үшін мұндай мәселе қоюдың ерекше маңызы бар, өйткені біздің қолда бар мемлекеттілігіміздің небәрі үш онжылдық жасы бар, оның үстіне ол бұрынғы экономикалық тәртіпке сәйкес келмеді. Экономикалық, саяси және мәдени тамыры жоқ жасанды құрылыстың өмір сүруге құқығы жоқ. Осы жерден шығу – ата-бабаларының дәстүріне қайта оралу немесе сол болмысқа негізделген қоғам құру теориялық тұрғыдан да мүмкін емес, сонымен қатар, ескінің қалдығына айналған «кеңестік базиске» сүйену де мүмкін емес, бірақ басқа шығатын қақпаны таба алмағанымыз да шындық. Біздің жасағымыз келіп отырған сыртқы әлемнің көшірмесі, «Мен кінәлі емеспін, жағдайға байланысты мәжбүрлі болдым, маған солай істеуге тура келді...» деген сияқты сылтауларға арқа сүйеп, елді бүлдіріп, жүрегімізге жара салуы мүмкін.

Билік барлық жағдайларда өз іс-әрекеттерін ақтауды, имандылық дәрежесіне тек сыртынан адамгершілікке ұқсайтын нәрселерді салуды үйренді. Ал имансыздық, адамгершілікке жатпайтын, адамгершілікке жат деп жарияланғанда, бізді қорқытады және өз ниеттерін, бейімділігі мен парасатын, ақтап алуға ұмтылғанда имансыздық имандылыққа айналып кетуі әбден мүмкін. Дәл осы жерде және ол қай жерде және қашан болса да ұлттың, халықтың құлдырауы басталады. Осылайша, біз қандай жолды таңдаймыз, тек өзімізге, халқымызға (Абайдың дилеммасы) байланысты. Өйткені халық өзіндегі билеушіге лайықты, «халық жаман болса, оның үкіметі жаман болады» - деген Гегель [8.]. Біздің халқымыз, президент өзімізге, өз тарихына, өткеніне, өзінің адамгершілік қасиетіне, өз жаны мен ақыл-ойына оралуы қажет. Классиктердің бірі айтқандай, экономикадағы құлдырау адамдардың басындағылардан басталады. Осы қосындылардың барлығын біріктіріп, біз тек ұлттық идеяны, өзіміздің қазақстандық жаңғырту идеологиясын қалыптастыра аламыз. Бұл қазақ пен Қазақстанды табысты қайта өркендетудің негізгі шарты болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 27 января 2012 г.*
2. *Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2011 жылғы 28 қаңтар. БОЛАШАҚТЫҢ ІРГЕСІН БІРГЕ ҚАЛАЙМЫЗ!*
3. *Бузгалин А.В. Постмодернизм устарел (Закат неоллиберализма чреват угрозой протоимперии) // Вопросы философии. 2004. №2.*
4. *Барботько Л.М., Войтов В.А., Мирский Э. М. (2000). Тотальная идеология против тоталитарного государства // Вопросы философии. № 11.*
5. *Қазақстан-2030 Барлық Қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әлауқатының артуы. Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы.*
6. *Косолапов Р. И. О принципах коммунизма: (Современное прочтение Ф. Энгельса) / Обществен. обществ. орг. "Рос. учёные социалист. ориентации" (РУСО). — М.: Былина, 2000. — 56 с.*
7. *Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма/ Пер. с нем./Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; Предисл. П. П. Гайденко. — М.: Прогресс, 1990*
8. *История политических и правовых учений: Учебник для вузов / Под общ. ред. акад. РАН, д. ю. н., проф. В. С. Нерсесянца. — 4-е изд., перераб. и доп. — М.: Норма, 2004. — 944 с.*